

Удк: 37.013

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ УЧНІВ 7-Х КЛАСІВ

Кожин Лілія Андріївна
здобувачка освіти, магістр
Вінницький державний
педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
kozhyh.pavlovska@gmail.com

Нікітченко Лілія Олександрівна
доцент кафедри біології
Вінницький державний
педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м.Вінниця, Україна
liliia.nikitchenko@vspu.edu.ua

Анотація: Навчання біології в 7-му класі має велике значення для формування наукового світогляду учнів, але його ефективність залежить від врахування їхніх вікових психолого-педагогічних особливостей. У цей період у підлітків відбуваються суттєві зміни в мотиваційній сфері: посилюється вибірковість пізнавальних інтересів, зростає значення соціальних мотивів, з'являється прагнення до саморозвитку. Також емоційно-вольова сфера характеризується нестабільністю та розвитком вольових якостей.

Ключові слова: навчання біології, заклади загальної середньої освіти, інновації, педагогічні підходи.

Навчання біології в 7-х класах є ключовим етапом у формуванні цілісного наукового світогляду учнів та розвитку їхніх природничих компетенцій. У цей період відбувається поглиблення знань про живі організми, їхню будову, функції, взаємозв'язки в екосистемах, а також усвідомлення значення біології для розуміння процесів, що відбуваються в навколишньому світі та в організмі людини. Однак ефективність освітнього процесу з біології значною мірою залежить від врахування психолого-педагогічних особливостей учнів середнього шкільного віку [1;2].

Варто зазначити, що навчання біології в 7-му класі є також важливим етапом у формуванні наукового світогляду школярів, адже саме в цьому віці закладаються основи розуміння складних біологічних процесів та явищ. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від глибокого розуміння психолого-педагогічних особливостей учнів підліткового віку.

Що стосується мотиваційної сфери учнів 7-х класів то вона переживає суттєві зміни, які варто враховувати для ефективного навчання. Зокрема, відбувається формування пізнавальних інтересів, що проявляється у посиленні їхньої вибірковості: одні учні можуть виявляти глибокий інтерес до біології, тоді як інші можуть не відчувати такої зацікавленості, тому важливо підтримувати та розвивати цей інтерес, демонструючи зв'язок матеріалу з повсякденним життям, застосовуючи практичні знання та проводячи досліді. Окрім того, спостерігається зростання ролі соціальних мотивів, адже для підлітків надзвичайно важливою є оцінка з боку як однолітків, так і вчителя; прагнення до самоствердження та бажання бути успішним у колективі можуть стати дуже потужними мотиваторами для навчання. Нарешті, у цей період з'являється і мотив саморозвитку, що виражається у прагненні до самопізнання та самовдосконалення, і це можна ефективно використати для розвитку інтересу до біології як науки, що допомагає краще зрозуміти себе та навколишній світ [3;4].

Емоційно-вольова сфера учнів 7-х класів відзначається значними змінами, що суттєво впливають на їхнє навчання. Насамперед, варто відзначити емоційну нестабільність, адже підлітковий вік характеризується підвищеною емоційністю та швидкою зміною настрою, що може безпосередньо впливати на сприйняття навчального матеріалу та якість взаємодії з учителем, тому створення сприятливої психологічної атмосфери на уроці є вкрай важливим. Водночас, у цьому віці поступово відбувається розвиток вольових якостей, таких як цілеспрямованість, наполегливість і самоконтроль; завдання вчителя полягає в тому, щоб сприяти їхньому

формуванню, пропонуючи учням посильні, але водночас достатньо вимогливі завдання, які стимулюватимуть їх докладати зусиль [4].

Для формування мотивації до навчання біології у 7-класників важливо використовувати кілька ключових педагогічних підходів. Передусім, варто акцентувати увагу на зв'язку з життям: демонстрація практичного значення біологічних знань у повсякденному житті, медицині, сільському господарстві та екології робить матеріал більш актуальним та цікавим для учнів. Ефективними є також ігрові технології та елементи гейміфікації, оскільки використання інтелектуальних ігор, вікторин та змагань з біологічною тематикою може значно підвищити зацікавленість школярів. Важливу роль відіграє і проектна діяльність: можливість самостійно обирати тему проекту, працювати над ним та презентувати свої результати не лише розвиває відповідальність, але й посилює внутрішню мотивацію до навчання. Нарешті, не менш важливими є позитивна оцінка та заохочення: вчитель має не лише оцінювати знання, а й активно підтримувати зусилля учнів, їхню ініціативу та розвиток інтересу до предмета, створюючи атмосферу успіху та визнання [1].

Організації навчального процесу з біології у 7-х класах передбачає застосування низки педагогічних підходів. Важливим є диференційований підхід, що передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів, їхнього поточного рівня підготовки та особистих інтересів шляхом пропонування завдань різного рівня складності. Це дозволяє кожному учневі розвиватися у власному темпі та досягати успіху. Також ефективною є групова робота: організація діяльності в малих групах не лише сприяє розвитку ключових комунікативних навичок, але й виховує взаємодопомогу та вміння працювати в команді, що є цінним досвідом для підлітків [4;5]. Не менш важливим є створення комфортної атмосфери на уроці; доброзичливе ставлення вчителя, його відкритість до діалогу та відсутність надмірного тиску допомагають учням почуватися розкуто, що сприяє їхньому повному розкриттю потенціалу. Крім того, використання сучасних педагогічних технологій, таких як інтерактивні дошки, онлайн-платформи для навчання та освітні додатки,

значно збагачує освітній процес, роблячи його більш динамічним, наочним та цікавим для сучасних школярів [6;7:8].

Отже, аналіз педагогічних аспектів навчання біології учнів 7-х класів показує, що успіх освітнього процесу залежить не лише від змісту програми, а й від урахування вікових особливостей школярів. Застосування сучасних педагогічних технологій, інтерактивних методів, проблемного та дослідницького навчання, а також створення сприятливої емоційної атмосфери дозволить не тільки ефективно засвоювати біологічні знання, а й розвивати ключові компетентності, формувати науковий світогляд та стійкий інтерес до вивчення природи.

Список літератури:

1. Баюрко Н.В., Нікітченко Л.О. Формування інтелектуальних умінь учнів на уроках біології засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Актуальні питання сучасної біологічної науки та методики її викладання: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2021-2022 н.р. - Вінниця, 2022. с.98-108

2. Голик Т.В. та ін. Сучасні напрями розвитку біологічної освіти. Materials of the XVII International scientific and practical Conference Science and civilization - 2021, Volume 3, 30 January -07 February , 2021: Sheffield. Science and education.p - 42-47

3. Ланчук-Назарова А.-М.Р., Козій Л.О., Телендій О. С. Упровадження іноваційних технологій в процесі вивчення біології учнів 9-х класів. Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук: основні наукові проблеми та перспективи дослідження. Збірник наукових праць ВДПУ; [відп. ред. С.В. Поливаний]. Вінниця, 2022. Вип. 20 (24). С.54-56

4. Левчук Н. В. Педагогічні умови організації самостійної пізнавальної в процесі еколого-педагогічної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін. Актуальні питання сучасної біологічної науки та методики її викладання: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2019-2020 н.р.– Вінниця, 2020.– С.169-181

5. Мироненко І.А., Баюрко Н.В., Левчук Н.В., Формування дослідницької компетентності учнів в умовах дистанційного навчання біології. Multidisciplinary academic research and innovation. Том 27, 2021р.с 448

6. Осаволук І.О. Дистанційна освіта у закладах загальної середньої освіти. Materialy XV Mezinarodni vedecko-prakticka konference «moderni vymozenosti vede – 2022», Volume 10: Pedagogika vedy. – Praha : Publishing House «Education and Science», 22-30 leden 2022. – р. 15-20.

7. Страпачук С.С. та ін. Обґрунтування дидактичних умов використання мультимедійних технологій навчання під час вивчення біології. Materials of the XV International scientific and practical Conference "Basic and Applied Science" October 30-November 7- 2022, Volume 5: Sheffield. Science and education.p - 40-44

8. Телендій О.С., Нікітченко Л.О. Обґрунтування педагогічних умов використання ігрових технологій навчання під час вивчення біології в основній школі. Матеріали VII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні питання розвитку біології та екології» (16–17 листопада 2022 р., м. Вінниця). Вінниця: ТВОРИ.с. 62-65. 2022.